

A háború sociális tanulságai.

Giesswein Sándor előadásából.

Nagy tévedés azt hinni, hogy a jelenlegi háború a békemozgalom csődjét jelenti; ép oly kevéssé áll ez, mint ahogy nem lehet az orvostudomány csődjének nevezni valamely járványt. Ellenkezőleg: a mostani rettenetes szenvedések meg fogják győzni azokat is, akik eddig az erőszak politikája mellett foglaltak állást, a nemzetek közötti konfliktusok másféle elintézésének szükségéről. A pacifisták sem álmodnak örök békéről, mint azt ellenségeik híresztelik. De meg vannak győződve arról, hogy választott bíróságok útján, vérontás nélkül intézhetőek el a nemzetek közötti pörös ügyek is, mint civilizált országokban az egyének pörei. Nem bizonyítja ennek lehetetlenségét a kételkedők tömege; hisz lehetetlennek tartották annak idején a rabszolgaság megszüntetését, a Lánchíd tervének keresztülvitelét, a vasút meghonosítását stb. is. A kor szelleme pedig az utolsó évtizedben határozottan kedvezett a nemzetközi szervezkedésnek; a fajok kongresszusán még a különböző színű emberfajok szolidaritása is kifejezésre jutott.

Nem felel meg a XX. század szellemének, ha gróf Andrássy Gyula azt a kérdést veti fel: kinek bűne a háború? Inkább azt kellene kérdezni: mi bűne van az egész társadalomnak abban, hogy háború még egyáltalában lehetséges?

Vizsgálunk kell azokat a jelenségeket, amelyek e szörnyű világfelfordulás mellett is a társadalomra

nézve becses fejlődési lehetőségek csirái lehetnek; ami értékes bennük, azt meg kell őrizni a béke idejére, hogy a kultúra hasznára fordíthassuk.

Ilyen jelenség a társadalmi szolidaritásnak, a kölcsönös segíteni akarásnak az a fokozott mértéke, amely a közös nagy szenvedések hatása alatt kialakult. A közegészség követelményeivel szemben mutatózó nagyobb figyelem és áldozatkészség, amelyet a közös veszély tudata fokozott. A hatóságok erősebb érzéke a közlélemezés szükségletei iránt, amelyet az ínség réme keltett fel. A hadseregszállítók üzelmei megnyitották a közönség szemét, megláttatták vele a korrupció közveszélyes voltát. Az alkohol végzetes hatását a harc veszélyeiben ismerték fel azok, akik eddig nélkülözhetetlennek tartották. A munkásnők bérének hihetetlenül alacsony mértékét az ínség-munka szomorú napjaiban vették észre a társadalom széles körei; a bérminimum kérdése most került először komolyan napirendre a szakszervezeteken kívül álló tényezők körében.

A nők nagy és értékes segítő munkája meg fogja nyitni azok szemét is, akik eddig nem látták még be, hogy amint nélkülözhetetlen a nő a nevelés te; én, úgy föltétlenül szükség van befolyására az államügyek vezetésében is.

Az internacionális vonatkozások pillanatnyilag szünetelnek; de befellegzett a túlzó chauvinizmusnak is, báí a nemzeti érzést erősen felcsigázta az egyes országokat fenyegető veszedelem. Hogy mennyire távol áll a mai kulturembertől a más nemzetbeliek vak gyűlölete, azt legjobban a harcvonalban álló ellenfelek egymás iránti emberséges viselkedése bizonyítja. Csak a sajtónak egy rövidlátó része törekszik gyűlöletet szítani — az otthon maradottak között.

A nemzetközi szervezkedés hatalmas fellendülését remélhetjük, mihelyt a fegyverek zaja lecsendesül. Százszoios erővel vésik majd a szomorú tapasztalatok mindenkinek emlékezetébe, hogy az emberiség mind egyéneiben, mind nemzeti egységeiben egymásra van utalva.